

Drottning Kristina och hermafroditens tankefigur

Eva Borgström

"Hela hennes kroppshållning är en mans och ingalunda en kvinnas. Det allra angenämaste beröm man kan ge henne är att säga henne, att hon är den mest honnetta i hela världen. Hon älskar starkt vackra kvinnor, och hon fann i Lyon en sådan som tilltalade henne. Hon kysste denna kvinna överallt, på halsen, ögonen och pannan, mycket kärlekskrankt, och ville till och med kyssa tungan i hennes mun och sova amed henne, vilket kvinnan dock inte ville."

Drottning Kristina har fascinerat människor genom århundradena, mer än många regenter vars politiska insatser kanske varit mer betydande. Ibland har hon lovprisats. Oftare har hon smädat. Konstnärer och historiker, läkare och skrivare av alla de slag har försökt att förstå eller bara snyltat på de möjligheter man har sett i hennes gåtfulla gestalt.¹

Dessa Kristinabilder ger många gånger intryck av att säga mer om deras upphovsmän – och kvinnor – än om deras förebild och man får leta ordentligt för att finna några gemensamma nämnare hos dem. De olika Kristinabilderna är inte ens alltid överens med sig själva. Sven Stolpes Kristina är sammansatt så att fogarna sticker betraktaren i ögonen och i den film från 1933 där Greta Garbo har rollen som Kristina, kämpar två Kristinor med varandra om åskådarens uppmärksamhet: Greta Garbos Kristina och regissörens. Den ena är den suveräna regenten, en lekfull, kraftfull och gåtfull gestalt som inte kan mätas med samma manlighetens och kvinnlighetens måttstock som används för andra människor medan den andra är en traditionell hjältinna i en trivial heterosexuell kärlekshistoria. Det sägs att Greta Garbo länge hade drömt om att få axla rollen som Kristina när hon fick erbjudandet om att medverka i filmen, men att hon blev arg och besviken när hon fick läsa manus – ”just imagine Christina abdicating for the sake of a little Spaniard”.²

En av de gemensamma nämnare som trots allt finns i dessa Kristinabilder är att de bygger på gränsdragningar mellan det privata och det offentliga, mellan individen och den roll hon är satt att spela, som gjorts på ett nyckfullt sätt. I

och för sig är det inget ovanligt när det gäller offentliga personer att den privata rollen tillskrivs egenskaper från den offentliga rollen och att den offentliga rollen ges drag från den privata. Särskilt vanligt är detta när det gäller kvinnor. Själva sammanställningen av begreppen kvinnlighet och offentlighet är problematisk: den sexuella konnotationen tenderar att ögonblickligen infinna sig. Detta var något som i hög grad drabbade Kristina.

Eva Hættner Aurelius har i sin bok *Inför lagen. Kvinnliga svenska självbiografier från Agneta Horn till Fredrika Bremer* presenterat en elegant nyläsning av Kristinas självbiografi, där hon rensar bort åtskilliga felläsningar som bygger på att man har tolkat texten som en oensurerad bikt. Hættner Aurelius visar att man inte kan läsa den så.³ Kristina skrev inte för att få möjlighet att prata av sig sina personliga

bekymmer. Hon skrev för att placera in sig i den världspolitiska historieuvecklingen och hon riktade sitt tal till Skaparen själv.

I den här artikeln kommer jag att ifrågasätta rimligheten i några av de biografiska porträtt som har tecknats av och de livshistorier som har berättats om drottning Kristina. Syftet är att identifiera och diskutera de outtalade föreställningar om kön och sexualitet, som har format dessa porträtt. De biografiska konstruktioner som hittills har gjorts har samvarierat med skribenternas egna föreställningar och dessa har ofta varit både maskulinistiska och homofoba.⁴

Föreliggande berättelse liknar andra så till vida att den utgår från min egen

En av de gemensamma nämnare som trots allt finns i Kristinabilderna är att de bygger på gränsdragningar mellan det privata och det offentliga, mellan individen och den roll hon är satt att spela.

förståelse av kön och sexualitet. Men den skiljer sig från de flesta tidigare genom att detta görs explicit och genom att syftet inte är att brodera fram någon ny Kristinabild, utan att syna de gamla bilderna i sömmarna. Själv uppfattar jag kön och sexualitet performativt snarare än expressivt. Det finns inga manlighetens, kvinnlighetens eller heterosexualitetens matriser, genetiskt inlagda i våra kroppar, som bara väntar på att bli socialt förverkligade. Kön skapas genom ständigt återkommande handlingar. Jag är således skeptisk inför det tänkande som ska analyseras här och som bygger på att det skulle finnas tvingande orsakssamband mellan kropp-kön-sexualitet.⁵

I de konglomerat av föreställningar om kön, som har format historierna om Kristina, har hermafroditens tankefigur haft en central plats alltifrån hennes egen samtid och fram till våra dagar. Historiker av olika slag har använt sig av denna tankefigur för att få ordning på till synes motstridiga data om Kristina vad gäller manligt och kvinnligt, kropp och personlighet, kvinnoroll och härskarroll, kön och sexualitet. Trots att teorin att Kristina var hermafrodit har blivit vederlagd har den titt som tätt rotats fram igen, nu senast av Herman Lindqvist och Rigmor Robert & Kerstin Uvnes Moberg.⁶ Vad är det egentligen denna teori säger? Och varför har den varit så populär?

Några levnadsdata

Tanken att människan är en skådespelare på livets- och historiens scen var under Kristinas tid en vanlig uppfattning om människans vara i världen. Den brukar kallas theatrum-mundi-metaforen. I Kristinas fall fick denna metafor en ovanligt konkret gestaltning. Som tronföljare, drottning och senare som abdikerad regent och katolsk konvertit, kunde alla hennes handlingar läsas in i det storpolitiska spelet. Och så uppfattade hon nog också själv sina insatser i historiens drama.⁷ Hur mycket dessa handlingar säger oss om det psykologiska drama som utspelade sig i Kristinas eget inre är en fråga som vi förmodligen aldrig kommer att få något slutgiltigt svar på.⁸

Drottning Kristina (1626-1689) vistades på offentlighetens scen från det hon föddes till det hon dog.⁹ Ja, faktiskt längre än så. Gustaf II Adolfs väntade barn var en storpolitisk angelägenhet redan innan det hade kommit till världen - det handlade ju om en arvtagare till stormakten Sveriges tron. Inte heller efter sin död fick Kristina vila i ro. Hennes göranden och låtanden har väckt så mycken nyfikenhet att man nära trehundra år efter hennes död gav sig på den extraordinära åtgärden att inspektera hennes jordiska kvarlevor.¹⁰

Hennes barn- och ungdomstid var en enda lång utbildning till att bli regent. Fadern dog när hon bara var sex år och hon skildes därefter från sin mor. Hon uppfostrades som en prins. På schemat stod inte bara de teoretiska ämnen som en regent måste behärska utan också manliga idrotter som ridning och skytte.

Den utbildning hon fick var ambitiös och lämnade inte mycket tid över för annat.

Som regent var hon djupt engagerad i det politiska arbetet samtidigt som hon flitigt studerade politik, religion, språk, filosofi, konst m.m. Hon byggde upp en krets av det bästa hon kunde finna av konstnärer, vetenskapsmän och diplomater omkring sig. Som drottning stod hon givetvis hela tiden i fokus för uppmärksamheten.

Allt Kristina gjorde hade offentlig betydelse – absolut inte bara det som handlade om politik och representation. Det religiösa livet var allt annat än en privatsak. De yttre tecknen för hennes religiositet iaktogs noggrant. När Kristina konverterade dömde hon sig själv till evig landsflykt. Katolicism betraktades som en form av landsförräderi. Hennes konvertering användes av den katolska kyrkan i propagandasyfte och de grandiosa ärebetygelserna vid hennes intåg i Rom blev en hyllning inte bara till henne själv utan också till påven och den katolska kyrkan.

Kristina stod på offentlighetens scen i en ofta högst konkret mening. När hon reste genom Frankrike som kungens gäst fick hon gång på gång inta sina måltider inför ögonen på stora skaror åskådare. Sittande på en scen – bokstaveligt talat - förväntades hon praktisera sig igenom oändliga menyer.¹¹

Kristinas matvanor, sovvanor och hälsoläge övervakades noga av hennes läkare. Frågan om hennes giftermål var i högsta grad en offentlig angelägenhet för konungariket Sverige.¹² Det handlade ju om tronföljden.

Det har skvallrats åtskilligt om Kristinas kärleksliv från hennes egen tid till idag. Var hon frigid och heterosexuell – eller översexuell? Polymorft pervers – eller kanske fromt asexuell? Lesbisk? Eller hermafrodit och lite hit och dit? Den lesbiska teorin har varit populär i skvallret, men svenska forskare har försökt "rädda" henne från den.¹³ Sedan Kristinas brev till kardinal Azzolino blev kända har många pläderat för att han skulle ha varit hennes stora kärlek. Med större rätt skulle man kunna lansera Ebba Sparre som Kristinas stora passion.

Några argument för den lesbiska teorin kunde vara att Kristina vägrade att gifta sig av skäl som hon inte ville redogöra för. Hon uttalade sig mycket negativt om äktenskapet, men skrev att om hon hade fötts till man skulle hon nog ha ägnat sig åt kärlekens nöjen: "Kanhända hade mitt heta och häftiga blod drivit mig till utsvävningar med kvinnor, från vilka jag skulle haft allt svårare att frigöra mig."¹⁴ Om hon nu var så heterosexuell som många har menat, hur förklarar man då varför det heta blodet inte tvingade Kristina att i sin kvinnoskepnad ta manliga älskare? Hon var förmodligen tillräckligt fördomfri för att ha kunnat göra det om hon hade velat.

Den enda person som vi vet att Kristina delade säng med var Ebba Sparre, en firad skönhet som Kristina brukade presentera som sin "bed-fellow" och som

hon skrev varma kärleksbrev till.¹⁵ Varför tolkas inte detta som indicier på hennes känslomässiga preferenser? Neutraliserar sängvärmarteorin¹⁶ verkligen uppgifterna om kvinnornas nattliga samvaro? Sven Stolpe försöker i sina kommentarer skruva ner temperaturen i breven till Ebba men upp i förhållande till Azzolino. Heterosexualiteten tas i Kristinalitteraturen för given tills dess motsatsen bevisats, samtidigt som beviskraven för existensen av homoerotik har varit skyhöga.¹⁷

Kristinas förkärlek för naketmåleri och särskilt sådant som framställde kvinnokroppens skönhet är välkänt, liksom hennes intresse för homoerotiken i de klassiska författarnas verk.¹⁸ Säkert kände hon till det lilla som var publicerat av Sapphos verk under 1600-talet. Hon satte sig i kontakt med de två franska kvinnor som skrev om Sappho, madame de Scudéry och Anne Le Fèvre Dacier.¹⁹ Flitigt studerade hon tidens läkarböcker och hon tycks ha funderat mycket över sin egen könskonstitution. Kjell Lekeby menar att Kristina så starkt tycks ha tvivlat på sin kvinnlighet att hon trodde sig vara ett könsligt mellanting och att hon kanske rentav trodde sig vara i färd med att bli man.²⁰

Det är Kristinas relation till Azzolino som har varit det heterosexuella alibit framför andra. Men den historia som biograferna berättat om den liknar den historia man brukade berätta om Sappho och Phaon så mycket att det manar till eftertanke: det enda vi med säkerhet vet om Sappho är det vi kan läsa ut ur hennes dikter och dessa dikter handlar ofta om kvinnors kärlek till kvinnor. Inte desto mindre är heterokulturens favoritteori om Sappho att hon kanske svärnade för unga kvinnor i sin ungdom, men att hon tog livet av sig av olycklig kärlek till en ung man. Teorin har just ingen förankring i det historiska materialet, men inte desto mindre dominerade den Sappfobilden fram till sekelskiftet.

Historien om Kristina och Azzolino är kalkerad från samma mall. Att Kristina var en stolt ung kvinna som vägrade att underkasta sig det äktenskapliga oket har man måst gå med på, men med desto större förtjusning har man velat se henne nedböjd i stoftet när Mannen dök upp.²¹ Kristinaskvallret har också andra likheter med ryktesfloran omkring Sappho. Båda har beskrivits som jungfrur, som nymfomaner eller som något omättligt tredje antingen inom ramen för en pornografisk diskurs eller inom en idealiserande och avsexualiserande diskurs.²²

Frågor om Kristinas känsloliv, könsidentitet och erotiska förhållanden kommer knappast att kunna besvaras slutgiltigt. Sådant går det bara att göra mer eller mindre väl grundade gissningar om. Det som vi vet om Kristina - om vi nu vet det - är sådant som hon lät oss få veta. Om det hon kände och gjorde i avskildhet kan vi däremot ingenting veta. Det avlades rapporter om hennes tycken och tankar, om hennes sätt att klä sig, röra sig och föra sig och Kristina var väl medveten om att så skedde - "Det är nödvändigt att ha förtrogna som

äro lämpade att sprida ut det man vill göra veterligt", skrev hon.²³ Hennes konversation och hennes brev riktades ofta till en bredare krets än adressaten och hennes självbiografi är skriven för historien.²⁴

Men samtidigt finns i det som Kristina sa eller gjorde ett, som det tycks, djupt individuellt moment, som inte ryms inom de tolkningsramar som historikerna hittills har använt för att förstå henne. Hur man än har försökt att lägga pusslet, har det alltid blivit några störande bitar över. Kristina har förblivit "one of those problems that history has failed to solve".²⁵

Biologi eller sociologi?

De frågor som Kristinaforskarna oftast har intresserat sig för är följande: Kristina var regent i en av Europas stormakter men abdikerade trots energiska protester - varför? Om hon var trött på regerandet, varför försökte hon då att bli regent i Polen och Neapel när hon gjort sig av med den svenska kronan? Hon var den protestantiske hjälten Gustaf II Adolfs dotter, men blev katolik och dömde därmed sig själv till landsflykt - varför gjorde hon det? Om det var djup fromhet som drev henne, varför drog hon då på sig missnöje från den katolska kyrkan? Varför spelade hon då inte rollen som jungfrudrottning²⁶ lite mer övertygande? Som drottning förväntades hon skaffa landet en tronarvinge, men hon vägrade att gifta sig - varför? Hon bröt mot de flesta regler för tidens kvinnoroll - varför gjorde hon det?

Mycket av intresset för Kristina har fokuserats kring frågor om kön och sexualitet och mycket av det mest spekulativa. För samtiden tycks hennes sätt att spela sin kvinnoroll ha varit svårsmält. Intressant nog framstår Kristinas kvinnlighet tydligen än idag som så till den grad provocerande att många förnekar att hon över huvud taget var kvinna genom att göra henne till hermafrodit, för säkerhets skull brukar ordet förses med prefixet "pseudo".²⁷

Skvallret om att Kristina skulle vara hermafrodit började redan under samtiden och införlivades sedan i många av de historier som har berättats om henne. Ny vetenskaplig auktoritet fick den omkring sekelskiftet 1900 då framstående läkare gjorde sig till talesmän för den. I Svenska läkaresällskapets tidskrift rapporteras att vid ett möte 1907 hade teorin att Kristina nog "var en pseudohermafroditismus masculinus" lagts fram.²⁸ Gynekologen Elis Essen-Möller, som förmodligen var närvarande vid mötet, skulle sedan komma att utveckla hermafroditteorin i sin bok *Drottning Christina. En människostudie ur läkaresynpunkt*, 1937. Denna bok fick i sin tur ge legitimitet åt undersökningen av Kristinas jordiska kvarlevor, ett uppdrag som 1965 gavs till läkaren Carl-Herman Hjortsjö. Han smulade sönder bevisen för att Kristina skulle ha haft en avvikande könslik kroppskonstitution, men det har inte avskräckt vare sig Herman Lindqvist eller Rigmor Robert & Kerstin Uvnes Moberg från att föra

den till torgs igen. Några nya bevis har ingen av dem presenterat. De nöjer sig med att dra fram den vanliga gamla bråten utan att bekymra sig om att Hjort-sjö har gjort sig omaket att städa undan den.

Hermafroditism är ett ovanligt tillstånd – även om man hänger på prefixet ”pseudo”. Varför går man så långt för att hitta svaret på frågan om varför Kristina inte var som andra kvinnor? Skulle hon i egenskap av härskarinnas över en världspolitisk stormakt över huvud taget ha kunnat vara det? Varför nöjer man sig inte med mera näraliggande förklaringar till Kristinas avvikelser från ett förväntat könsrolls-beteende? Man kunde exempelvis ha lyssnat till vad hon själv hade att säga om sin äktenskapsvägran. Fyrtio år gammal beskriver Kristina sin inställning till äktenskapet så här:

Mitt humör är dödlig fiende till detta fruktansvärda ok, vilket jag icke skulle ålägga mig, om jag så bleve världens härskare. Gud har låtit mig födas fri, och jag skulle aldrig kunna gå med på att underordna mig en härskare; eftersom jag är född att befälla, finns det ingen möjlighet för mig att acceptera att lyda eller att ålägga mig detta slaveri, som skulle bli det odidligaste av allt som min fantasi över huvud kan föreställa sig.²⁹

Detta citat är ingalunda unikt. Kristina gav gång på gång uttryck för ytterst kritiska tankar om äktenskapet i allmänhet och ett eget äktenskap i synnerhet. Hon lyfter fram ett dilemma som säkert skulle vara problematiskt även för den som varken lider av schizoid psykopati, är hermafrodit, frigid, nymfoman, moraliskt monster, kallhamrad mördare, maktgalen, uppblåst egoist eller något annat av allt det hon har kallats.

Kristina var utbildad till att härskas. Hon var fostrad att inte böja sig för någon annan än Gud och det gjorde hon inte heller. Men inom äktenskapet var det mannen som härskade. Mannen gavs utomordentliga rättigheter över kvinnan vad gäller såväl hennes kropp, som hennes ekonomi, som hennes göranden och låtanden. Är det då så konstigt om Kristina tvekade inför ett äktenskap? Hade hon över huvud taget något att vinna för egen del genom ett äktenskap?

Det är knappast någon överdrift att uppfatta tidens kvinnoroll som svår att förena med härskarrollen. Hur tänkte sig t.ex. Kristinas rådgivare att konflikten mellan maken/husbondens rätt och maken/regentens rätt skulle lösas rent praktiskt juridiskt? Ruth Nilsson är en av få forskare som har funderat över detta.³⁰ Hennes argument är att Kristina inte alltid uppförde sig så som andra kvinnor brukade uppföra sig därför att hon var statschef i en av Europas stormakter. Kvinnorollen var kringskuren - mansrollen rymde de möjligheter och rättigheter som Kristina värderade. Hon hade frihet att välja sitt liv. Och hon använde sig av sin frihet.

Ruth Nilsson kommer långt med detta argument, längre än vad anhängarna

av hermafroditteorin gör. Hennes teori är enkel, ligger nära till hands och är på många punkter verifierbar, medan hermafroditteorin ur sannolikhetssynpunkt är spektakulär och dessutom omöjlig att belägga. Slutligen kan man fråga sig om hermafroditteorin över huvud taget besvarar de frågor som den utger sig för att besvara. Dess popularitet kanske beror på andra saker?

Hermafroditteoretikerna

Läkaren Essen-Möller är den som med störst pondus har drivit tesen om att Kristina var hermafrodit. Historikern Sven Stolpe förde den vidare genom att använda den som en delförklaring till Kristinas egenheter.³¹ Men hermafroditens tankefigur påverkade Kristinabilden redan under hennes levnad och har sedan dess funnits med i de nidskrifter – särskilt i de pornografiska – där hon figurerat genom åren.³² Ja, den har kanske till och med hängt med längre än så. Hermafroditens kan rentav ha varit en av de tankefigurer som Kristina själv laborerade med i sin förståelse av kön. Mer om detta senare.

Den fråga Essen-Möller söker svaret på i sin bok handlar om Kristinas påstådda ombytthet och hennes avvikelser från kvinnorollen. Hon var, enligt honom, både manligt begåvad och kvinnligt oberäknelig. När han studerar ”sambandet mellan kroppslig konstitution och karaktär” hos Kristina utgår han från Kretschmer. Instämmande citerar han dennes karaktäristik av författaren Annete von Droste-Hülshoff som i sin tur jämförs med Kristina och två andra framgångsrika och självhävdande drottningar. Kretschmer/Essen-Möller tycker sig se märkliga likheter mellan dessa kvinnor:

Hon icke endast känner som en man, hon vill vara en man.[...] För att komma i den stämning, i vilken hon finner sina starkaste och mest äkta toner, måste hon tänka sig själv förklädd till man. Just denna förkärlek för manlig förklädnad är ett välbekant drag, som hos psykopatiska kvinnor förräder deras konträra könskaraktär, intersexet i deras känsloliv. Och detta man-kvinnliga inslag återfinna vi också hos stora kvinnor i historien, såsom hos Elisabeth av England, kejsarinnan Katarina, men alldeles särskilt utpräglat hos Christina av Sverige.³³

Kristina, Elisabeth I och Katarina II, tre av de mäktigaste regenter som den europeiska historien har att uppvisa skulle alltså ha varit ett slags man-kvinnor. Man kan kanske undra över hur det kommer sig att de tre mäktigaste kvinnorna också sägs vara de tre manligaste? Det sätt på vilket makt och manlighet påstås sammanfalla är knappast slumpmässigt. För Essen-Möller skulle orsaken varit enkel: de kunde bli så mäktiga just därför att de var så manliga.

Men man skulle också kunna vända på resonemanget och hävda det motsatta. Kanske dessa kvinnor har uppfattats som manliga därför att de var så mäktiga? De bilder historieskrivningen brukar teckna av mäktiga kvinnor, lik-

nar varandra just genom sin fundamentala motsägelsefullhet. De har framställts än som jungfrur och än som omätliga hondjur. Än har de varit tragiska hjältinnor i högstämda sorgespel och än har de varit maktgalna monster. Än har de utpekats som förebildliga för sitt kön och än har de hållits fram som avskräckande exempel, som halvmän. Men dessa stereotyper säger kanske mer om vår patriarkala kultur än om historiens kvinnor. Balanserade bilder av kvinnor som sammansatta individer tycks inte passa in i ordningen. I stället pressas de egenskaper, tankar, känslor, drömmar och handlingar som en kvinnoindivid kan rymma ut i extrema tankefigurer: inte en kvinna med både sexualitet och självrespekt - utan antingen "Horan" eller "Madonnan" eller en kluven, disharmonisk mix. Inte en pliktmedveten och duglig person med ära och makt - utan "Ängeln" eller "Monstret" eller en evigt spaltad dubbelnatur.³⁴

Kvinnlighet tycks i den patriarkala kulturen vara oförenlig med makt. För att hantera det faktum att det funnits kvinnor i historien som haft stor politisk makt - drottningarna Kristina, Katarina och Elisabeth - brukar standardåtgärden vara att dra antingen deras kvinnlighet eller deras politiska duglighet i tvivelsmål. Den mer raffinerade metoden att tänka in en slags glasvägg i själva personligheten har också varit vanlig, inte minst under tiden efter Freud. På så sätt har makten kunnat hållas ren från det kvinnliga och vice versa. Här finns kanske en del av förklaringen till hermafroditteorins popularitet. Den könsliga normbrytaren och den dugliga politikern i Kristina, kunde sorteras in i hermafroditens manliga del, medan de störande rester som blev kvar kunde härbärgas av den kvinnliga.

Men denna misstänksamma tolkning av historieskrivningens kvinnobilder delas inte av Essen-Möller. Han utgår från att det finns en biologisk essens. "Hur skola sådana motsättningar hos en och samma människa kunna förklaras?" undrar han. Han svarar på frågan genom att säga att "förklaringen måste sökas på det biologiska eller, om man hellre vill, på det patologiska område."³⁵ Utan att först ha prövat saken fastslår han att varken politiska förhållanden, tidens seder eller Kristinas uppfostran räcker som förklaringar till hennes egensinnighet. Essen-Möller förlägger det motsägelsefulla till Kristinas biologi. Riktigt vad han menar med "biologi" blir dock inte klart. Han sammanfattar Kristinas tillstånd så här:

Intersexuella egenskaper, fysiska och psykiska, och schizoid psykopati äro alltså ofta kombinerade med varandra. Beträffande sådana personer, och nu särskilt drottning Christina, är det därför lönlöst att försöka bedöma, i vilken mån hennes psykiska egenskaper berodde på intersexualitet eller betingades av hennes psykiska arv. Huvudsaken är, att med stor sannolikhet en kombination av båda fanns hos henne, och det lider för mig intet tvivel, att det är denna olyckliga förening av båda, som är både orsaken och förklaringen till motsägelserna och splittringen i hennes natur och handlingar.³⁶

Det går inte att reda ut om de psykiska avvikelserna beror på de fysiska eller om de har en egen etiologi, menar Essen-Möller. Men hur det än förhåller sig med den saken, finns dessa motsättningar nedlagda i Kristinas organism och ligger utanför hennes viljemässiga kontroll. De motsättningar mellan Kristinas olika roller, som Ruth Nilsson la till grund för sin förståelse av drottningen, kan Essen-Möller inte se. Problemet finns för honom inte i kulturen utan i naturen. Och Kristinas spaltade natur tycks ta sig uttryck så väl i kroppens morfologi och fysiologi som i hennes medfödda egenskaper och själsliga konstitution.

Om orsakerna till Kristinas egendomligheter finns att söka i hennes kropp, vad är det då för en kropp som Essen-Möller undersöker? Kristinas faktiska? Nej, han var inte med när hennes kvarlevor undersöktes och även om han hade varit det, skulle detta inte ha styrkt hans argument. Uppslaget till hermafroditteorin fick Essen-Möller från undersökningar av andra kvinnors kroppar. Det är i alla fall vad han själv uppger:

Uppslaget till min undersökning och mitt intresse för frågan fick jag i själva verket därigenom att jag redan tidigt i min verksamhet som kvinnoläkare mötte individer, som så starkt påminde om den minnesbild jag ägde av drottningen, att jag började göra jämförelser.³⁷

När han ser dessa andra kvinnokroppar kommer han att tänka på sin minnesbild av Kristina. Han tolkar de anonyma kropparna med hjälp av sin bild av Kristina och Kristina med hjälp av de anonyma kropparna. Ett klassiskt cirkelresonemang. I begynnelsen var alltså inte kroppen utan minnet av den. Eftersom Essen-Möller själv ju inte hade någon direkt kännedom om Kristinas kropp handlar det om hans minnen av andras bilder av Kristina. Vilka dessa andra är vet vi inte, men det finns anledning att undra. Av dem som visste något om Kristinas kropp, utöver det hon lät alla se, var det ingen som berättade något som historikerna har tillgång till.

Undantag från denna regel är hennes läkare, men de bekräftar inte hermafroditteorin. Samt Kristina själv. Det är också Kristina som är Essen-Möllers huvudsakliga stöd. Han låter Kristinas självbiografi få bära vittnesbörd om hennes kropp för att sedan låta kroppen få förklara varför hon är sådan som han säger att texten säger att hon är.

Essen-Möller är inte ensam om att läsa självbiografien på detta sätt. Också för Sven Stolpe är den ett av symptomen på pseudohermafroditism. Inte heller han bekymrar sig stort över det faktum att Kristina rimligen byggde sin berättelse på andras berättelser – själv kan hon ju knappast ha haft några detaljerade minnen av sin första stund på jorden – eller att hon mycket väl kan ha hittat på hela historien för att det passade de syften hon hade när hon skrev sin biografi. Haettner Aurelius argumenterar för denna senare möjlighet. När Kristina be-

rättade om uppståndelsen kring sin födelse, följde hon kanske bara den antika hjältebiografins genrekonvention om att ett under skulle ske då stora personligheter kom till världen.

Stolpe sammanfattar argumenten för sin variant av hermafroditteorin på följande sätt:

till sin kroppstyp och sin andliga konstitution var [hon] ytterst manlig, i själva verket så manlig att vederligen aldrig under hela hennes liv någon man visat erotiskt intresse för hennes person, medan däremot många känt sig repellerade. I den följande framställningen skall många exempel ges på dessa Kristinas egendomligt manliga karaktärs- och kroppsdrag. Framlägger man detta material och bilägger Kristinas skildring av sin födelse och den egendomliga förväxlingen för medicinska auktoriteter, tvekar de inte om förklaringen. Kristina var, vad man kallar pseudohermafrodit (väl att skilja från hermafrodit).³⁸

Stolpe låter alltså en tänkt manlig heterosexuell blick på Kristinas kropp få avläsa var någonstans den ska inplaceras på skalan kvinnligt-manligt. Han påstår ju att Kristina aldrig väckte någon mans erotiska intresse och anför detta som ett tecken på manlighet. Hur i all sin dar kan Stolpe veta besked om hur männen uppfattade henne som erotiskt objekt? Kristina måste ha varit groteskt motbjudande om inte ens hennes lysande ställning och omvittnat kvicka och lediga men lärda konversation kunnat hjälpa till att åtminstone någon gång locka fram en mans begär!

Ingenting tyder på att Kristina skulle ha framstått som särskilt motbjudande för sin omgivning, även om hennes apparition med åren tycks ha blivit alltmer bohemisk. Porträtten gör det definitivt inte.³⁹ Ingenting tyder heller på att Kristinas yttre skulle ha vållat hennes rådgivare några bekymmer när de försökte arrangera ett äktenskap: bekymret var hennes egen vägran. Det finns åtskilliga samtida vittnen som prisar Kristinas utseende och utstrålning.⁴⁰

Utifrån det faktum att Kristinas självvisensättning ofta tycks ha uppfattats som manlig drar Stolpe två slutsatser: för det första att ingen man kunde bli attraherad av henne. För det andra att det måste vara något konstigt med hennes kropp. Ingen av dessa slutsatser tycks mig särskilt övertygande. Varför skulle inte en man kunna bli erotiskt fascinerad av en kvinna med en androgyn framtoning? Varför ska man anta att kroppen avviker från det normala bara därför att rolltolkningen avviker från det vanliga?

Båda dessa slutsatser tycks mig säga mindre om forskningens föremål än om de oredovisade föreställningar som har format tolkningsredskapen. Stolpe utgår från en heterosexistisk och biologisk förståelse av kön och sexualitet där biologin tänkes bestämma könet som tänkes bestämma sexualiteten som tänkes bestå i att två motsatser dras till varandra med samma lagbundenhet som två magnetiska poler med olika laddning. Varje avvikelse i förhållande till den he-

terosexuella könsnormen tänkes kunna föras tillbaka till biologin.

Ett mer närliggande svar på frågan om varför Kristina aldrig tog sig någon make eller några manliga älskare - åtminstone inga som hon brydde sig om att annonsera tillräckligt offentligt för att ge historikerna någon information om dem - är förstås att hon helt enkelt inte ville ha någon man. Hon kanske rentav ville ha en kvinna?

Hermafroditteorin avvisas

Oss avsluta denna exposé över hermafroditteoretikerna med ett arbete, som måste vara det slutgiltiga avvisandet av hermafroditteorin.⁴¹ Carl-Herman Hjort- har gått igenom såväl den forskning som hävdar hermafroditteorin, som de historiska källor som har använts för att bevisa den. Han har bokstavligen tagit närmare gåtan/kroppen än någon annan forskare. Han har grävt upp den, löst den, mätt den, plockat sönder den och fotograferat dess intimaste delar. Kristina ligger begravd i Peterskyrkan i Rom. År 1965 beslöt man göra vissa förändringar i gravarrangemangen och i samband med detta fick Hjortsjö tillstånd att undersöka hennes kvarlevor. Han ville jämföra Kristinas ben med andra medlemmar ur huset Vasas ben med de porträtt som målats av henne. Och: "I anledning av vad som i litteraturen framhållits beträffande Christinas i vissa hänseende ej typiskt kvinnliga fysiska och psykiska drag och eventuella pseudohermafroditism, kunde det likaså vara av intresse att få konstaterat, om hennes skelettformation förededde några manliga särmärken."⁴²

Hjortsjö redogör för de viktigaste argument som anförts för att Kristina skulle ha varit hermafrodit. Han sammanfattar argumenten för hermafroditteorin så här:

1) De vid Christinas födelse inträffade händelserna. Någon exakt redogörelse av ögonvittnen för händelseförloppet saknas. Drottning Christina själv har emellertid i sina ofullbordade självbiografiska anteckningar lämnat en skildring därav. Den är i Gjørwells översättning återgiven av Essen-Möller på följande sätt: 'Jag föddes i segerhufwa från hufwudet til knän, och hade endast ansigtet, armarne och benen fria. Jag war helt luden och hade en grof och stark röst, hwilket alt inbillade barnmorskorne, at jag war en gosse. De upfylde hela Slottet med en falsk glädje, som bedrog sjelfwa Konungen för några ögonblick. Hoppet och längtan hulpos åt, at bedraga alla, men det förorsakade en stor bestörtning hos barnmorskorne, när de sågo sig bedragne. De voro i stort bekymmer, huru Konungen skulle få weta sanningen. Prinsessan Catharina, hans Syster, påtog sig dock detta ärendet. Hon bar mig emellan armarne på ett sätt, at Konungen sjelf kunde se det, som hon ej torde säga. Hon gaf således Konungen tilfalle, at sjelf finna sakens beskaffenhet. Men denna stora Försten betygade aldeles ingen förundran häröfwet, utan tog mig emot och gaf mig et så kärt famntag, som hade han inthet blifwit bedragen i sin väntan . . . Konungen sade om mig med en leende mun: Hon blir slug med tiden, ty hon har bedragit oss alla.'

2) Christinas egna i olika sammanhang gjorda men mycket svårtolkade uttalanden om sin 'konstitution'. Essen-Möller har speciellt fäst sig vid följande av drottningen gjorda uttalande: 'Ty jag, HERRE, tackar Dig, att Du låtit mig födas till Qwinna, och det så mycket mera, som Du gjort den nåden med mig, at ingen af mit köns swagheter fåt inrymme i min själ, som Du genom Din Nåd gjort aldeles manlig, äfwen som det öfriga af min kropp.'

3) Christinas av flera personer omvittnade manliga stämma [...] Essen-Möller uppehåller sig särskilt vid Chanuts konstaterande [...] att Christinas röst ibland förändras 'utan tilljordhet eller annan påvisbar orsak, för att övergå till en grövre och starkare än den som tillhör hennes kön.' Och Essen-Möller tillägger: 'Vi har alltså här ett ofrivilligt överslag av rösten, sådant man iakttar hos gossar i pubertetsåldern, men också hos vissa individer med abnorm sexuell konstitution, hos intersexuella.'

4) Christinas i vissa avseenden manligt betonade utseende, hållning och kroppsställning, gång, rörelser och åtbörder samt avsaknad av kvinnlig mjukhet i uppträdandet [...]

5) Christinas förkärlek för manligt betonad klädsel, för manliga sysselsättningar och idrotter samt hennes oförmåga att intressera sig för kvinnligt arbete [...]

6) Christinas likgiltighet för sitt yttre och för en kvinnlig apparition (kläder, hårvård, smycken) [...]

7) Christinas uppenbara förakt för och ringaktning av det kvinnliga könet. Denna hennes motvilja mot kvinnor var, som Essen-Möller framhåller, 'så påfallande, att därom inte kan råda det minsta tvivel'. Litteraturen vimlar också av exempel på uttalanden från Christinas egen mun, i vilka hon avslöjar sin kvinnoantipati. Det torde därför vara onödigt att återupprepa dem här. Kanske var det, skriver Sörman, 'en av Christinas största svagheter, detta att hon så okritiskt delade sin tids naiva kvinnoförakt och aldrig upphörde att känna en skamsen blygsel över att hon fötts till kvinna'. Denna hennes allmänna inställning till kvinnor uteslöt dock ej, att hon omfattade några sådana, t.ex. Ebba Sparre och markisinnan de Thianges, med varmaste vänskap och tillgivenhet.

8) Christinas negativa inställning till att ingå äktenskap och hennes uttalade avsky för att eventuellt bli barnaföderska. Särskilt intressant i förevarande sammanhang är hennes yttrande till de svenska rådsherrarna före tronavsägelsen: 'Jag säger det uttryckligen, att det är mig omöjligt att gifta mig. Således är mig denna sak beskaffad. Rationes härtill förtiger jag. Men mitt sinne är därtill intet. Jag haver bedit flitigt Gud därom, att jag måtte få det sinnet, men jag haver det aldrig kunnat få.' Likväl är det bekant, att Christina fattade tycke för flera män och slutligen blev hängivet förälskad i kardinalen Azzolino. Sannolikt blev dock hennes kärlek till denne obesvarad och torde ej ha lett till någon erotisk förbindelse.

9) Christinas snedhet eller kroppsassymmetri. Byggande på den tyske läkaren och patologen R. Virchows uppfattning har Essen-Möller satt denna snedhet i relation till en eventuell intersexualitet.⁴³

Hjortsjö smular sönder samtliga argument. Därtill lägger han i den vågskål som innehåller argumenten för att Kristina i allt väsentligt var skapad precis som andra kvinnor de fynd han själv har gjort. Kristina kanske betedde sig och klädde sig manligt. Men hennes skelett var ett typiskt kvinno skelett, inte att förväxla med ett mansskelett.

En underliggande tanke bland hermafroditteorins förespråkare är att kroppsliga förhållanden är orsak till de egendomligheter man iakttagit hos Kristina. Biologin får förklara sociologin. Men som synes gäller de flesta av argumenten sådant som normalt brukar hänföras till det sociala könet. Man kommer alltså fram till att det måste finnas avvikelser i det biologiska könet med ledning av de egendomligheter man tycker sig finna i det sociala könet och avvikelserna i det sociala könet förklaras i sin tur med kroppsliga avvikelser. Också här sluts cirkeln.

De båda första punkterna utgår från Kristinas självbiografiska berättelser. Men när hon kallar sig "manlig" är det knappast kroppens morfologi och fysiologi hon uttalar sig om. Troligare är att hon avser sitt temperament, sin fysiska och intellektuella kraft och sin allmänna duglighet, kort sagt sitt sociala och inte sitt biologiska kön. Haettner Aurelius menar att Kristina genom att framhäva sin manlighet ville understryka sin kyskhet och försvara sig mot de anklagelser om sedeslöshet, som hade riktats mot henne.⁴⁴

Den tredje punkten gäller Kristinas röst, som skulle ha varit manlig. Förmodligen har Essen-Möller helt enkelt missförstått Chanuts beskrivning av hennes stämma. Hans tolkning tycks mig allt för hårdragen. Och vad menas egentligen med en "manlig" eller en "kvinnlighet"? Det mesta av röstens register är gemensamt för de båda könen. Var man lägger den är till stor del en fråga om ett val. Detsamma gäller röstens volym. Kristina kunde konsten att göra sin härskarstämma hörd och respekterad när så krävdes och att föra en lättsam och lågmäld konversation när tillfälle gavs.

I punkterna 4-6 handlar det uppenbart om Kristinas rollbeteende, inte om hennes kropp. Hon tycks ha varit en mycket intensiv människa som gick, talade, gestikulerade, svor och sällskapade med stor energi: "jag skrattar alltför ofta och alltför högt och jag går alltför fort" säger hon om sig själv.⁴⁵ Hon satt inte passivt och väntade på vad som skulle komma henne till del. Hon tog för sig och i egenskap av drottning var detta precis vad hon förväntades göra. Hon klädde sig ledigt i kläder som ofta tycks ha utgjort ett slags mellanting mellan den kvinnliga och den manliga dräkten. Hennes skor tycks förresten vara den detalj i hennes utstyrelse som har väckt störst förundran både bland samtidens iakttagare och bland historikerna, kanske för att skor i vår kultur har haft en så stark erotisk konnotation. Hennes skor tycks ha liknat dem som männen bar.

Det borde ligga nära till hands att se Kristinas val av skor mot bakgrund av hennes omvittnade tycke för att promenera. Andra näraliggande förklaringar till att hon anlade manliga attribut kunde vara att hon gjorde det för att få större pondus i sin roll som politiker. Kvinnliga regenter var ett undantag från regeln, en lösning som togs till först när alla andra möjligheter redan provats. Hon hade således en stor 'brist' att kompensera, en 'brist' hon aldrig gavs tillfälle att glömma. Kristina ville kanske signalera att under det kroppsliga höljets

kvinnliga yta bodde en djärv, kunnig, beslutskraftig och på alla sätt duglig ande. Eller ville hon kanhänha visa att hennes personlighet kolliderade med kvinnollen också på andra sätt? Hon kanske helt enkelt tyckte om att bära den manliga könsrollens yttre attribut. Tanken att hon i sin självscensättning och i sin självbiografi medvetet anspelade på tidens föreställningar om hermafroditism, tycks mig svår att komma undan.⁴⁶

Kristina var slarvig med sin toalett, vilket många förundrade sig över men hon själv var stolt över.⁴⁷ Pynt och smycken tyckte hon illa om. Hon föraktade kvinnor brukar det sägas och detta har anförts som argument för hennes hermafroditism. Men de flesta av Kristinas negativa uttalanden om kvinnokönet handlar nog mer om den samtida kvinnollen än om kvinnor. Hon förstod sig kanske inte på den tidens kvinnlighet, eftersom hon själv hade uppfostrats till att ta sig fram i en manlig värld? Hon föraktade dessutom inte alla kvinnor: hon älskade några och högaktade sig själv. Intressant är att hennes kvinnoförakt över huvud taget har uppmärksamats. Hade någon lagt märke saken om hon hade varit man? Och vad säger egentligen Kristinas eventuella kvinnoförakt om hennes könskonstitution?

Hjortsjös sista punkt, den om snedheten, är den enda som direkt handlar om kroppen - Kristinas axlar och bröstorg sågs ha varit något asymmetriska. Men Hjortsjö ställer sig skeptisk till att det skulle finnas något samband mellan kroppslig skevhet och könliga mellantillstånd.

Den åttonde punkten är nog den viktigaste av dem som Hjortsjö diskuterar. Kristinas resoluta vägran att ingå äktenskap var uppseendeväckande. Kravet på de kungliga att skaffa legitima arvingar var starkt och gällde både männen och kvinnorna. Karl XII:s vägran att ingå äktenskap, "vigder vid soldathopen" som han var, satte igång rykten om att inte heller han var normalt funtad. Också om honom har det tislats och tasslats om hermafroditism.

Frågan är vad det betyder det där med äktenskapsvägran och hermafroditism. Om Karl XII skriver Anton Nyström 1919, utan att belägga saken, att hans könsorgan var missbildade.⁴⁸ Viktigare är nog att kungen sägs ha visat "afgjord antipati mot kvinnosällskap". Här finns det dessutom ett belägg. Nyström citerar Karls fältpräst som hävdar att man "icke kunnat förmärka eller kännde till några erotiska drag eller känslor hos honom".⁴⁹ Nyström kallar Karl XII för hermafrodit - men inte Kristina. I skriften *Om homosexualitet och hermafroditism* klassificerar han henne i stället som homosexuell.

Det har alltså påståtts om både Kristina och Karl XII att de var hermafroditer, att deras kroppar i könshänseende inte var normalt skapade. Men det finns så vitt jag vet inga belägg för några kroppsliga avvikelser. Däremot finns det belägg för att de vägrade att gifta sig och skaffa barn, dvs. att de avvek från normen för kvinnlighet respektive manlighet. Kristinas avvikelser i detta avseende

utgör ett tionde argument för hermafroditteorin. Detta argument är underliggande, oredovisat men avgörande.

Detta tionde argument finns alltså inte med i Hjortsjös sammanställning. Det har knappast behandlats i den "seriösa" svenska Kristinalitteraturen. I en hel del utländsk litteratur, som kanske har fäst större avseende vid skvallret än vad svenska forskare har velat göra, framstår Kristina ofta som lesbisk, ibland med positiva förtecken ibland med negativa.⁵⁰ I modern utländsk kvinnoforskning tas Kristinas lesbiskhet ofta för given.⁵¹ Den heterosexuella normen har styrts de könskonstruktioner som har gjorts. Det är den enda rimliga förklaring jag kan se till de många tankeglappen i denna tradition. Den heterosexuella normen har fått status som en av naturens och kulturens eviga, oföränderliga, universellt givna faktum. Den har varit så självklar för forskarna att den inte ens behöver nämnas. Det är bristande efterlevelse i förhållande till den heterosexuella normen som hermafroditens tankefigur står för i Kristinalitteraturen.

Begreppet hermafroditism har helt enkelt fått göra tjänst som en metafor för egenheter, klädstilar, drömmar, längtan, handlingar, rörelsemönster, känslor, gester, tankar, identiteter, roller och föreställningar som inte ryms inom ramen för den föreskrivna heterosexuella könsnormen. Hermafroditism handlar då inte om hur kroppen faktiskt är beskaffad utan om hur man tror att den är beskaffad och om vad man tror att kroppen gör och inte gör och om vad man tycker att den bör och inte bör göra.

Det tionde argumentet handlar inte om vad Kristina kände eller gjorde eller hur hennes kropp såg ut, utan om vad som finns i huvudet på åskådaren. Om man tar för givna de konstruktioner av manlighet och kvinnlighet som bygger på mannens överordning och kvinnans underordning och som förstår kön inom ramen för en heterosexistisk världsbild, ja då måste man kanske komma fram till att Kristina var en könslig avvikare. Hon uppförde sig ju inte som andra kvinnor, klädde sig inte som de, levde inte som de och axlade andra roller än andra kvinnor gjorde - vilka dessa andra kvinnor än tänkes vara.

Fast kanske ändå...?

Resonemanget så här långt har gått ut på att det är meningslöst att söka efter förklaringen till Kristinas egenheter i att hennes kropp skulle ha varit ett könsligt tredje. Hon var skapt som andra kvinnor även om hon klädde sig och uppförde sig annorlunda.

Hermafroditspåret skulle dock kunna leda åt ett annat och mer spännande håll. Det kan ju mycket väl ha varit så att människor i Kristinas omgivning verkligen uppfattade henne som intersexuell. Kanske gjorde hon det rentav själv. Men frågan är i så fall hur detta ska tolkas. Handlar begreppet hermafroditism om kroppens morfologi? Om dess fysiologi? Om i kroppen nedlagda

drifter och dispositioner? Om de handlingar och roller kroppen utför? Om sexuellt objektval? Om hur kroppen kläs? Om de sociala, politiska, religiösa, könsliga meningssammanhang i vilka den ingår? Om tankar, drömmar, känslor? Själva begreppet "hermafroditism" – med eller utan prefix – måste alltså läggas under luppen.

Problemet med den Kristinaforskning som har granskats på föregående sidor är att den obekymrat har tillämpat könskonstruktioner hämtade från forskarens samtid på förhållanden som styrdes av en annan tids könskonstruktioner. Under senare år har Thomas Laqueur försökt visa att vår tids tvåkönsmodell föregicks av en enkönsmodell. Han menar att under Kristinas tid uppfattades det manliga och det kvinnliga som variationer av ett och samma kön, snarare än som två olika kön. Kvinnlighet skulle enligt hans teori ha uppfattats som en inverterad form av manlighet och inte som ett specifikt kön. Gränsen mellan de båda formerna av kön ska ha varit så flytande att det ena under vissa omständigheter tänktes kunna övergå till det andra.

Enkönsmodellen skiljer sig radikalt från den i vår tid gängse, den som har legat till grund för historieforskningens hermafroditteori. Sven Stolpe är den av hermafroditteoretikerna som har kommit närmast en historisering av könskategorierna. Han har studerat den medicinska litteraturen från Kristinas tid och gjort oss uppmärksamma på att den var väl känd och flitigt studerad av drottningen själv. I enlighet med de antika lärofäderna Hippokrates och Galeos läror, ansågs kroppen bestå av fyra grundelement: jord, luft, eld och vatten. Mot dessa svarade vissa kvaliteter – torrhet, kyla, värme och fukt – som ingick i de fyra kroppsvätskorna blod, slem, gul respektive svart galla. Det hela kunde blandas till på lite olika sätt hos olika individer. Typiskt för mannen var dock att vara het och torr, medan kvinnan skulle vara kall och fuktig. För att befruktning skulle kunna ske och ett friskt och piggt barn kunna utvecklas krävdes det en balans mellan dessa olika element. Kristina ansåg sig vara torr och het – i likhet med männen alltså. Stolpe menar att hon därför tvivlade på sin förmåga att föda friska barn och att detta var en av anledningarna till hennes äktenskapsvägran.⁵²

Kanske har Stolpe rätt i detta? Och om Laqueurs teori om enkönsmodellen stämmer ska man kanske uppfatta Kristinas påståenden om sig själv som att hon tolkade sin kropp som manlig även om ögat uppfattade den som en kvinnekropp. Tanken att de unika egenskaper hon ägde på något sätt korresponderade med hennes kroppsliga konstitution måste med den tidens könsuppfattning ha legat nära till hands. Kristinas uppfattning om sig själv som het och torr och som besittande de goda manliga dygderna ska kanske förstås inom ramen för detta? Hon kanske verkligen uppfattade sig själv som halvman – och då ska detta ord förstås som något positivt – som en hermafrodit? Hermafroditens

tankefigur har kanske inte bara styrt historikernas berättelser om Kristinas leverne: Den kanske rentav formade själva levernet.

Emma Donoghue, som har forskat om kvinnors kärlek till kvinnor från 1600-talet och framåt, menar att begreppet hermafrodit under 1600- och 1700-talen ofta inbegriper ungefär samma saker som vi i dag skulle kalla transvestism och/eller homosexualitet.⁵³ Det handlar alltså mer om det kroppen gör än om hur den i medicinsk mening är beskaffad. Sexualitet ansågs definitionsmässigt vara en akt i vilken minst ett manligt könsorgan ingick – eller någon form av substitut för detta – och om två kvinnor hade ett erotiskt förhållande med varandra så betydde detta att åtminstone den ena av dem måste ha de kroppsliga förutsättningarna för att spela den manliga rollen, dvs. den penetrerande.⁵⁴ Hon måste vara skapad på ett annat sätt än andra kvinnor: hon måste kort sagt utgöra en könslig mellanform. Föreställningar om kroppens handlingar skapade alltså föreställningar om kroppens morfologi.

Lorraine Daston och Katharine Park visar hur viktigt det är att historisera hermafroditbegreppet. Det genomgick en betydelseförändring i den franska medicinska litteraturen under 1500-talet. Begreppets innebörder försköts på åtminstone tre sätt: hermafroditism kom att förknippas med könsöverskridande handlingar och roller som transvestism, transsexualitet, homosexualitet och diverse andra brott mot det föreskrivna heterosexuella rollbeteendet. Det kom att länkas starkare till det pornografiska området och det kom slutligen – det ena säkert inte oberoende av det andra – att bli föremål för ett intensivare och mer laddat intresse än tidigare.⁵⁵

En dikt skriven av en av Kristinas samtida kvinnliga intellektuella, Aphra Behn 1640-1689, får avsluta denna diskussion om hermafroditens tankefigur.⁵⁶ Dikten utnyttjar påpassligt både de erotiska möjligheter som finns hos hermafroditen och de möjligheter till gyckel med tidens förhärskande föreställningar om kön och sexualitet som den öppnar för.

TO THE FAIR CLARINDA, WHO MADE LOVE TO ME,
IMAGIN'D MORE THAN WOMAN.
BY MRS. B

Fair lovely Maid, or if that Title be
Too weak, too Feminine for Nobler thee,
Permit a Name that more Approaches Truth:
And let me call thee, Lovely Charming Youth.
This last will justifie my soft complaint,
While that may serve to lessen my constraint;
And without Blushes I the Youth persue,
When so much beauteous Woman is in view.
Against thy Charms we struggle but in vain

With thy deluding Form thou giv'st us pain,
 While the bright Nymph betrays us to the Swain.
 In pity to our Sex sure thou wert sent,
 That we might Love, and yet be Innocent:
 For sure no Crime with thee we can commit;
 Or if we shou'd – thy Form excuses it.
 For who, that gathers fairest Flowers believes
 A Snake lies hid beneath the Fragrant Leaves.

Thou beautous Wonder of a different kind,
 Soft Cloris with the dear Alexis join'd;
 When e'r the Manly part of thee, wou'd plead
 Thou tempts us with the Image of the Maid,
 While the noblest Passions do extend
 The Love to Hermes, Aphrodite the Friend.

Redan i diktens titel överskrider den heterosexuella normen. Den vackra Clarinda sägs ju ha älskat Mrs B. – en extra kittling ges kanske av att "B" kan tänkas föra läsarens tankar till Aphra Behn själv. "Imagin'd more than woman" - ska detta tolkas som att det handlar om vad människor kan tänkas tro om den älskades kön eller handlar det om kroppsliga fakta? Ska man förstå ormen bland blomorna som en metafor för ett manligt könsorgan eller för ett 'manligt' sexuellt beteende? Intressant är också det sätt på vilket diktjaget skämtar med tanken att det inte kan finnas någon sexualitet mellan två kvinnor. Eftersom det enligt den heterosexuella normen definitionsmässigt inte kan förekomma sexualitet mellan två kvinnor bestraffas den inte. Det är meningslöst att mäta ut straff för brott som inte kan begås. Alltså kan kvinnorna tryggt ge sig hän åt varandra. Den heterosexuella normen undermineras effektivt genom att den får kollidera med det kvinnliga diktjagets erotiska erfarenhetsvärld.

Det är mycket möjligt att Kristina kände till den här dikten, men även om hon inte gjorde det bör hon rimligen ha känt till de föreställningar den anspelar på och ha inreflekterat dem i sin egen iscensättning av kön. Om hermafroditteorins anhängare har läst den är mera osäkert. Hade de funderat lite över denna dikt hade de nog inte kunnat skriva som de gjorde.

Noter

1. En version av denna artikel har tidigare varit publicerad i *Varför grävde man upp drottning Kristina? Kvinnobilder i olika tider och kulturer*, 1997.
2. Citatet är hämtat från Sven Broman 1991.
3. Eva Haettner Aurelius 1996, s. 113-188.
4. Sara Waters 1994 arbetar utifrån samma idé. Men hennes material är huvudsakligen Francis Gribble 1913, Margaret Goldsmith 1933 och Rouben Mamoulians film *Queen Christina* 1933. Inget av dessa verk bygger på grundforskning i källmaterialet.
5. Se Judith Butler 1990, 1993. För en introduktion av detta teorifält på svenska, se *lambda nordica* nr 3-4 1996 och *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr 1/1998. En engelsk introduktion ges av Annamarie Jagose 1996. Begrepp som 'homosexualitet', 'heterosexualitet', 'transsexualitet' används som historiskt föränderliga närmevärden för handlingar och rollmönster.
6. Se Herman Lindqvist 1994 s. 396-98 och Kerstin Uvnäs-Moberg & Rigmor Robert 1994.
7. Se Haettner Aurelius 1995, 1996.
8. Se Eva Österberg 1996, 1997. Österberg understryker också det ytterst konkreta uttryck som theatrum mundi-metaphoren får i Kristinas liv.
9. För en översikt av käll- och forskningsläget, se exempelvis Susanna Åkerman 1991, Stolpe 1959, Sven Ingemar Olofsson 1953, F.U. Wrangel 1923.
10. Intresset bland skönlitterära författare har varit minst lika stort. Calderon, August Strindberg, Lars Forssell och många andra har skrivit om henne. Se Margaretha Fahlgren 1995 och Bertil Maler 1977.
11. Wrangel 1923.
12. Se exempelvis vad Kristina skriver i *Självbiografi och aforismer*: "Kärleken och äktenskapet äro nästan oförenliga" och: "Det skulle vara en alltför stor lycka att vara både förälskad och gift" s. 87.
13. Några har accepterat teorin: Goldsmith 1933, Murat 1930 och några håller den för möjlig, Kjell Lekeby 1997, Susanna Åkerman och Eva Haettner Aurelius för att nämna några exempel.
14. Christina, *Självbiografi och aforismer*, s. 25-26.
15. Stolpe 1960 s. 77-88.
16. Teorin går ut på att Ebba skulle ha sovit hos Kristina för att värma upp sängen. Men om detta var det enda skälet kunde väl en värmeflaska eller en piga ha dugt lika bra? Dessutom utesluter sängvärmeteorin inte den homoerotiska teorin - kvinnorna kanske värmdes varandra på mer än ett sätt!
17. Svante Norrhems har i en studie kring bilden av Selma Lagerlöf i *lambda nordica* nr 3 1997 påvisat existensen av liknande heteronormerande mekanismer.
18. Stolpe 1960 s. 237: "vi vet av Kristinas egna, ofta mycket tydliga uttalanden, att hon med särskild glädje betraktade de magnifika nakna kvinnokropparna på Correggios, Tizians och Paolo Veroneses dukar, som hennes barska fältherrar lojalt släpat hem till Stockholm från fälttågen, och som hon livet igenom ville ha i sin närhet."
19. Åkerman s. 301.
20. Kjell Lekeby 1997.
21. Stolpe 1961 s. 99-126.
22. Om Sappobildens transformationer, se Dejean 1989.
23. Christina 1959, s. 87.
24. Se Haettner Aurelius 1996. Inledningskapitlet till boken ger en användbar teoretisk dis-

- kussion om den självbiografiska textens sanningsvärde.
25. I.A. Taylor s. 1.
 26. Se till exempel vad Sforza Pallavicino, 1966, som personligen kände både Kristina och påven, har att säga om de svårigheter man hade med att få henna att uppträda i enlighet med kyrkans propaganda.
 27. För skillnaden mellan pseudohermafroditism och hermafroditism får jag hänvisa till den medicinska litteraturen. Carl Herman Hjortsjö gör en översikt över ämnet. Se också Julia Epstein 1995 s. 79-122. Personligen uppfattar jag, i likhet med Hjortsjö, för kärleken i Kristinalitteraturen för att förse begreppet hermafroditism med prefixet "pseudo" som ett sätt att göra Kristinas avvikelse mindre dramatisk. Foucault ger ytterligare en tolkning i sitt förord till Herculine Barbin: på Kristinas tid kunde man välja vilket kön man skulle vara om det skulle uppstå någon oklarhet vad gäller ens könstillhörighet. (Han är inte oemotsagd.) Men med den medicinska vetenskap, som fick ökad auktoritet under slutet av 1700-talet, började tanken att det finns en kroppens yttersta sanning som det är medicinens sak att söka att ta över. På så sätt blir alla hermafroditer i själva verket pseudohermafroditer.
 28. *Hygiea. Medicinsk och farmaceutisk månadsskrift*, utg. av Svenska läkaresällskapet, 17:e bandet, följd II, 8, del 2, 1908, s. 869. Möjligen tog han till denna diagnos eftersom pseudohermafroditismus masculinus är den vanligaste formen av hermafroditism. Det tycks inte bekymra diagnosställaren att Kristina enligt läkarjournalerna menstruerade, vilket en pseudohermafroditismus masculinus inte gör. Se Hjortsjö 1965.
 29. Christina, *Brev från sex decennier*, s. 65. Brevet är ställt till den påvliga nuntien i Polen och är skrivet 1668 med anledning av hennes försök att lansera sig som Polens tronföljare.
 30. Ruth Nilsson 1996. Se också Maria-Liisa Nevala 1995, Haettner Aurelius 1996 och Österberg 1997. Kristinas manlighet handlade enligt Österberg om att hon ville hävda sig i offentligheten. För Kristina "gällde det att understryka de drag som gav henne handlingsutrymme och inflytande."
 31. Stolpe är dock inte alltid överens med sig själv på denna punkt. I biografen 1960, 1961 driver han tesen något hårdare än i 1966 års upplaga. I den senare är han inte heller överens med sig - jämför ex. det som står på s. 59 med s. 314 i Stolpe 1966! I *Från stoicism till mystik* är han också ytterst ambivalent, se s. 72-76.
 32. En av de moderna författare som spunnit vidare på de samtida smädeskrifter med pornografisk anstrykning som spreds om Kristina, är Princesse Lucien Murat med boken *La vie amoureuse de Christine de Suède. La reine androgyne*, 1930. Elis Essen-Möller påpekar att det finns en mängd lättsinnigt skvaller i samma riktning. Som uttalade kritiker av hermafroditteorin nämner han Carl Grimberg i *Svenska folkets underbara öden III* och J.A. Eklund, *Drottning Kristina* 1928.
 33. Essen-Möller s. 48.
 34. Min iakttagelse är inspirerad av Sandra Gilbert & Susan Gubar 1980.
 35. Essen-Möller 1937, s. 10-11.
 36. Ibid s. 76-77.
 37. Ibid s. 11-12.
 38. Stolpe 1966, s. 59.
 39. Även om det också finns nidsbilder.
 40. Den franske stockholmsambassadören Chanut tecknar ett charmerande porträtt av henne och Mademoiselle de Montpensier, som hade hört talas om Kristinas egen-sinniga sätt och därför hade sett fram mot att få skratta på hennes bekostnad, tycks

- till sin egen förvåning ha blivit intagen av henne.
41. Och som sentida anhängare av hermafroditteorin - Lindqvist, Uvnäs-Moberg & Robert - uppenbarligen inte känner till.
 42. Hjortsjö 1966, s. 6.
 43. Hjortsjö 1967 s. 96-98.
 44. Haettner Aurelius identifierar fem element i hagiografen som också finns i Kristinas bild av sig själv: "hjältinnan, den äktenskapsvägrande, den asketiska, offret, den till man utklädda, den för sedeslöshet orättfärdigt beskyllda", Haettner Aurelius 1996 s. 179.
 45. Christina 1959 s. 65.
 46. Jämför Lekeby 1997. För tidens föreställningar om hermafroditism, se Ann Rosalind Jones and Peter Stallybrass artikel "Fetichizing gender: Constructing the hermaphrodite in Renaissance Europe", 1991.
 47. Chanut skrev t.ex. att det bara tog en kvart för drottningen att göra sin toalett. Så lång tid tar det bara vid större högtidligheter, kommenterade hon belåtet. Stolpe 1966 s. 60-62.
 48. Nyström 1919, s. 38-40: "Det finnes stor sannolikhet för, att Karl XII var ej blott impotent, utan hermafrodit, eller att en sexuell missbildning förefans hos honom, kryptorchidi och möjligen hypospadi. Hans klena skäggväxt och kvinnliga ansiktshty tyda på vissa kvinnliga element i hans organisation, liksom ock den abnormala blandningen af vissa själsegenskaper, de besynnerligheter och motsägelser, som funnos i hans karaktär, hans egensinne, nyckfullhet och brist på logik o.s.v."
 49. Nyström 1919, s. 38-40.
 50. Goldsmith gör henne till något av en lesbisk feministisk hjältinna. Se Goldsmith 1933. (Jag räknar Goldsmith till de "utländska".) Se också Findeisen 1992 s. 107-119.
 51. Se exempelvis Lillian Faderman, 1981 eller Marilyn R. Farwell, 1996, förordet. Exempler kan lätt mångfaldigas.
 52. Stolpe 1959 s. 61-66.
 53. Se Donoghue 1993 och artikeln "Imagined more than women: Lesbians as hermafrodites, 1671-1766", *Women's History Review*, 1993
 54. Se Dekker & van de Pol 1995 och Donoghue 1993, som ger exempel på historier om att kvinnoälskande kvinnor uppfattades som könsliga mellanväsen, och Faderman 1981 som menar att relationer mellan kvinnor inte togs på allvar av myndigheterna om det inte förelåg misstanke om någon form av penetration.
 55. Se Daston & Park, "The hermafrodite and the orders of nature" 1995. Se också Ann Rosalind Jones and Peter Stallybrass, 1991.
 56. Dikten är citerad ur Chloe plus Olivia. *An anthology of lesbian literature from the seventeenth century to the present*, red. Lillian Faderman 1994 s. 27.

Litteratur

- Behn, Aphra, "To the fair Clarinda, who made Love to me, imagin'd more than Woman", i *Chloe plus Olivia. An anthology of lesbian literature from the seventeenth century to the present*, red. Lillian Faderman, Penguin Books, New York 1994
- Bildt, Carl, *Christine de Suède et le Cardinal Azzolino. Lettres inédites (1666-1668)*, Paris 1899
- Broman, Sven, *Garbo on Garbo* 1991

- Butler, Judith, *Gender trouble. Feminism and the subversion of identity*, New York and London 1990
 – *Bodies that matter. On the discursive limits of sex*, New York and London 1993
- Christina, *Brev från sex decennier*, urval och övers. Sven Stolpe, 2:a uppl., Stockholm 1966
 – *Självbiografi och aförismer*, 3:e uppl. Stockholm 1959
- Daston, Lorraine & Park, Katharine, "The hermafrodite and the orders of nature", *Gay & Lesbian Quarterly*, 1(4), 1995
- Dekker, Rudolf M. & Lotte C. van de Pol, *Kvinnor i manskläder. En avvikande tradition. Europa 1500-1800*, Stockholm/Stehag 1995
- DeJean, Joan, *Fictions of Sappho 1546-1937*, Chicago & London 1989
- Donoghue, Emma, *Passions between women: British lesbian culture 1668-1801*, London 1993
 – "Imagined more than women: Lesbians as hermafrodites, 1671-1766", *Women's History Review*, Vol. 2, 1993
- Epstein, Julia, *Altered Conditions: Disease, medicine and storytelling*, New York and London, 1995
- Essen-Möller, Elis, *Drottning Christina. En människostudie ur läkaresynpunkt*, 1937
- Faderman, Lillian, *Surpassing the love of men: Romantic friendship and love between women from the Renaissance to the present*, New York 1981
- Farwell, Marilyn R., *Heterosexual plots & Lesbian narratives*, New York & London 1996
- Findeisen, Jörg-Peter, *Christina von Schweden. Legende durch Jahrhunderte*, Societäts-Verlag 1992
- Forssell, Lars, "Christina Alexandra", Videoupptagning från Göteborgs Stadsteater 1988-05-18
- Foucault, Michel, introduktionen till *Herculine Barbin. Being the recently discovered memoirs of a nineteenth-century French hermafrodite*, New York och Toronto 1980
- Gilbert, Sandra M. & Gubar, Susan, *The madwoman in the attic: The woman writer and the nineteenth-century literary imagination*, New Haven och London 1980.
- Goldsmith, Margaret, *Drottning Kristina. En psykologisk biografi*, Stockholm 1933
- Gribble, Francois, *Drottning Kristinas hof och hennes senare äfventyr efter tronavsägelsen*, Stockholm 1914
- Hættner Aurelius, Eva "Den stora föreställningen. Roller i drottning Kristinas självbiografi" i *Drottning Kristina. Aktör på historiens och livets scen*, red. Eva Borgström & Anna Nordenstam, Göteborg 1995
 – *Inför lagen. Kvinnliga svenska självbiografier från Agneta Horn till Fredrika Bremer*, Lund 1996
- Hjortsjö, Carl-Herman, *Drottning Christina. Gravöppningen i Rom 1965. En kulturhistorisk och medicinsk-antropologisk undersökning*, Dep. of Anatomy, Lund 1966
 – *Drottning Christina. Gravöppningen i Rom 1965*, Lund 1967
- Hygiea, *Medicinsk och farmaceutisk månadsskrift*, utg. af Läkaresällskapet, 17:e bandet, följd II, 8, del 2, s. 868-872, Stockholm 1908
- Jagose, Annamarie, *Queer Theory: An introduction*, New York, 1996
- Jones, Ann Rosalind and Stallybrass, Peter, "Fetichizing gender: Constructing the hermafrodite in Renaissance Europe", i *Body guards: The cultural politics of gender ambiguity*, ed. Julia Epstein & Kristina Traub, New York & London 1991
- lambda nordica*, nr 2-3 1996
- Laqueur, Thomas, *Making sex: Body and gender from the Greeks to Freud*, Cambridge, Massachusetts och London (1990), 1995

- Lekeby, Kjell, "Drottning Kristinas gudomliga metamorfos. Från intersexualitet till mans blivande", *Fenix* 1997
- Lindqvist, Herman, *Historien om Sverige. När Sverige blev stormakt*, Stockholm 1994
- Maler, Bertil, *Ett gammalt spanskt skådespel om drottning Kristina och Karl X Gustaf*, Stockholm 1977
- Masson, Georgina, *Queen Christina*, London 1968
- Nevala, Maria-Liisa, "Konsterna och kulturen i drottning Kristinas liv", i *Drottning Kristina - sin tids europé*, Keuru 1990
- Nilsson, Ruth, *Kvinnosyn i Sverige från drottning Kristina till Anna Maria Lenngren*, Lund 1973
 – "Kristina om kvinnökönet. 'Att vara av kvinnligt kön är ett stort hinder'", i *Drottning Kristina. Aktör på historiens och livets scen*, red. Eva Borgström & Anna Nordens tam, Göteborg 1995
- Norrhem, Svante, "'Hur kunde Selma skildra kärleken så passionerat?'" *lambda nordica* nr 3 1997
- Murat, Lucien, *La vie amoureuse de Christine de Suède. La reine androgyne*, 1930
- Nyström, Anton, *Könslifvet och dess lagar. Medicinsk-sociala undersökningar*, 3:e uppl., (1:a uppl. 1909), Stockholm 1925
 – *Om homosexualitet och hermafroditism. Belysning af missförstådda existenser*, Stockholm 1919
- Olofsson, Sven Ingemar, *Drottning Christinas tronavsägelse och trosförändring*, dis., Uppsala 1953
- Pallavicino, Sforza, *Drottning Kristinas väg till Rom*, Stockholm 1966
- Queen Christina of Sweden. *Documents and Studies*, red. Magnus von Platen, Stockholm 1966
- Robert, Rigmor & Uvnes Moberg, Kerstin, *Hon och han födda olika*, Stockholm 1994
- Schück, Henrik, "Drottning Kristina", i *Ur gamla papper. Populära kulturhistoriska uppsatser*, Stockholm 1902
- Stolpe, Sven, *Drottning Kristina*, 2:a uppl., Stockholm 1966
 – *Från stoicism till mystik. Studier i drottning Kristinas maximer*, Stockholm 1959
 – *Drottning Kristina. Den svenska tiden*, Stockholm 1960
- Strindberg, August, *Kristina*, i *Samlade verk*, nationalupplagan del 48, Stockholm 1988
- Taylor, I. A., *Christina of Sweden*, London 1909
 – *Drottning Kristina. Efter tronavsägelsen*, Stockholm 1961
- Waters, Sarah, "'A Girton girl on a throne': Queen Christina and versions of lesbianism, 1906-1933", *Feminist Review*, No 46, Spring 1994.
- Weibull, Curt, *Drottning Christina och Sverige 1646-1651. En fransk diplomat berättar*, Stockholm 1970
- Wrangel, F. U., *Kristinas resa från Rom till franska hovet*, Stockholm 1923
- Åkerman, Susanna, *Queen Christina of Sweden and her circle: The transformation of a seventeenth-century philosophical libertine*, dis., Leiden, New York, København och Køln 1991
- Österberg, Eva - "Den synliga och den osynliga synden. Sexualitet i norm och verklighet under 1600- och 1700-talet", *lambda nordica*, nr 1 1996
 – *Det inledande kapitlet i Jämmerdal och fröjdesal: kvinnor i stormaktstidens Sverige*, 1997

Eva Borgström är forskarassistent på Institutionen för kvinnovetenskap vid Göteborgs universitet. Hon disputerade i litteraturvetenskap på avhandlingen *'Om jag får be om ölost' Kring kvinnliga författares kvinnoblidor i svensk romantik*, 1991. Tillsammans med filosofen Ulla Holm leder hon ett tvärvetenskapligt könsteoretiskt seminarium vid institutionen. Hon har skrivit om bl.a. queerteori, Sapfo, Wilhelmine Zahle, C.J.L. Almqvist och redigerat flera böcker inom det könsteoretiska fältet.

Summary

Already during Queen Kristina's own time rumour had it that she was a hermaphrodite. Around 1900 these rumours were intensified and finally they led to an investigation of her mortal remains. The conclusion of this investigation was that her body was that of a normal female. The researcher also checked the historical documents that had been used to prove that Kristina was a hermaphrodite and he found that all these pieces of "evidence" were about gender, not about sex: her dress, her movements and gestures, her political competence, her refusal of getting married. He could have mentioned her sexuality, but he did not.

In this article it is shown that the concept "hermaphroditism" has changed meaning over time. At Kristinas time it was used about people that did not fit into the patriarchal gender norms for some reason and/or for different types of crossgender behavior that we would call something like "trans-", "bi-", "homo-" or "queer". During the 19th century the concept "hermaphroditism" was biologized. The hermaphroditic body was now something between the male and female body and this was supposed to cause crossgender behavior of different kinds.

Was Queen Kristina a hermaphrodite? Yes, she probably was a hermaphrodite if we give the word "hermaphrodite" the same meaning as it had in the 17th century. She really did not fit into the patriarchal heterosexual gender norms.

Mecklenburgska målet

Göran Söderström

Det första fallet av homosexuell "otukt" som väckte stor uppmärksamhet i svensk press kom att utspela sig inte i Stockholm utan inom adelskötteriet på Stockholms nation i Uppsala. Det gäller det s.k. Mecklenburgska målet som visserligen ägde rum i universitetsstaden i början av 1880-talet, men där huvudpersonen och de flesta i hans omgivning hade sina rötter i Stockholm och tillhörde den högsta societeten kring hovet.¹ Beskrivningen av de på något sätt inblandade blir närmast en uppräkningslista av adelskalenderns högsta klasser. Homosexualiteten presenterades fortfarande som ett av den depraverade överhetens liderliga excesser, för sina syften utnyttjande det enkla och fattiga folket. Under några år fick målet också nästan lika mycket uppmärksamhet i svensk press som i våra dagar president Clintons sexaffärer.

Orsaken till uppståndelsen var utan tvivel från början den motsättning som vid denna tid fanns mellan Uppsalas borgerliga befolkning och de "översittaraktiga" studenterna, särskilt adelskötteriet från den förnämsta nationen, Stockholms nation. Strindberg har från sin tid som student i Uppsala i självbiografien "Tjänstekvinnans son" beskrivit situationen:

Man var student och som sådan överklass i staden, där borgarna stämplades med det föraktliga namnet brackor. Studenten stod ännu utom och över den borgerliga lagen. Att krossa fönster, bryta ner stängsel, slå polisen, störa gatufrid, ingripa på äganderätt, var tillåtet ty det straffades icke; i allra värsta fall med en skrappa sedan gamla Carcer [studentarresten] icke mer begagnades, ja man gjorde till och med beväringstjänst i egen privilegierad uniform och för sig. Sålunda uppfostrades man systematiskt till aristokrat, ett nytt riddarstånd efter riddarhusets störtande. Det som var brott för brackan var lek och upptåg för studenten.

Den åtalade för otuktsbrottet, baron Carl von Mecklenburg av tysk adel, var född i Stockholm 1863 och när händelsen ägde rum, 1 maj 1882, bara 18 år gammal. Han var son till den mycket förmögne baronen och kammarherren